

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam
Ingolstadii, 1627

III. Quid sit, & circa quam materiam versetur Iustitia particularis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

23 Obijcitur. Erga patriam esse pietatem, nec ei simpliciter posse reddi æquivalens. Respondetur ex S. Thomæ q. 101. a. 3. ad 3. patriam dupliciter considerari posse. Præmo formaliter ut est patria, seu quoddam nascendi & essendi principium, & secundum ea, quæ illi ut sic debentur; & sic ad eam est pietas, sine perfecta æqualitate; adeoque iustitia secundum quid. Secundo præcise, ut est communitas quædam, cui per modum partis civili quædam societate connectimur; & sic ad eam est iustitia legalis & perfecta.

24 Etsi vero iustitia legalis, ut dictum, sit iustitia simpliciter, & quoad rationem essentia perfecta, tamen perfectione quadam accidentali, tam ex parte alteritatis, quam æqualitatis, cedit iustitiæ particulari. Qua de causa etiam Aragonius & Salon dicunt, absolute loquendo, in ratione iustitiæ (non virtutis,) minus esse perfectam, quam sit particularis. Etsi Bannes contrarium asserat, ideo, quod cum rationem alteritatis & æqualitatis sufficientem habeat, tamen quoad rationem debiti, quæ in iustitiæ conditionibus sit potissima, plurimum superet particularem. De quo nil opus est contendere.

25 Queritur III. An iustitia legalis habeat sub se aliquas species; & prima dubitatio est de iustitia legali, quæ est in Principe, & quæ est in subditis. Has enim species differre, asserunt quidam; & fauet non nihil S. Thomas hic q. 58. a. 6. dum ait, iustitiam legalem principaliter & quasi architectonice, seu per modum imperantis & dirigentis esse in Principe: in subditis autem secundario & quasi ministerialiter.

Fundamentum est, quia iuxta Aristotelem. 2. Phys. text. 34. & 35. & communem, artes Architectonica, & administratiua, qualis v. g. est equestris, & frænofactoria; Item prudentia legislatiua in principe, & prudentia politica in ciuibus, differunt inter se specie, ut nos etiam docuimus, disp. 3. q. 1. dub. 2.

26 Sed nihilominus dicendum est, utramque iustitiam esse eiusdem speciei, ut recte docent Valentia, Bannes, Salon, Aragonius loc. cit. Ratio est. Quia ut est in principe, & ut est in subditis, per se, & ex parte voluntatis, non habet speciale laudem & difficultatē; cum voluntas principis, ubi & quatenus id recte ratio iudicat, per se æque facile feratur in bonum commune præcipiendo, atque voluntas subditi parendo. Etsi quidem nova sit difficultas ex parte intellectus, ut videlicet princeps apta media administranda Reipublicæ inueniat: qua de causa prudentia legislatiua specie distinguitur in principe, à prudentia politica, quæ est in ciuibus.

27 Et licet alioqui facilius plerumque multiplicentur virtutes in voluntate, quam habitus in intellectu; tamen non semper. Cum enim v. g. in intellectu detur peculiaris habitus primorum principiorum, in voluntate non datur, ut dictum tomo 2. disp. 3. quæst. 1. dub. 2. numero 28. Item in intellectu distinctus habitus est principiorum & conclusionis; & tamen finis & mediorum, quæ principiis & conclusioni responderet, est eadem virtus in voluntate.

Doctrina vero illa communis Aristotelis, de Architectonica, procedit, quando hæc per se, & ex suo proprio fine (qui superior esse debet,) adeoque secundum essentiam est talis, non autem si solum fit talis per accidens, & ratione subiecti, in quo est.

28 Alia dubitatio est, an saltem alia duæ species iustitiæ legalis constituendæ sint; quarum una iuxta literam legis, altera præter literam legis, ac ex mente legislatoris solum, in casu particulari commune bonum procuret; quæ etiam Epijkia, siue æquitas dicitur, de qua S. Thomas agit inferius quæstio. 102. Asserunt Bannes & Aragonius loc. cit. & fauet S. Thomas cit. quæst. 102. art. 2. ad 1. & Aristoteles 1. Rhetoric. 11. & lib. 5. Eth. c. 10. & lib. 2. magn. moral. c. 12.

29 Sed probabilius videtur, eas non nisi accidentaliter differre. Tum quia Epijkia sic explicata, per se non habet specialem honestatem aut difficultatem, ex parte sui obiecti. Tum quia alioqui etiam iustitia particularis, tam distributiua, quam commutatiua, imo etiam quælibet virtus particularis, eadem ratione, in plures species essentielles esset distinguenda; cum in his eadem subinde varietas accidat, ut cum ex litera legis v. g. ieiunium feruatur, alias vero ex causa rationabili, iuxta mentem legislatoris, non feruatur: Item cum gladius suo domino ex communis legis præscripto restituitur, furioso non restituitur. &c. Tum quia nec iustitia legalis, nec vlla virtus pro obiecto proprio & speciali habere potest nudum corticem, seu literam legis nulla habita ratione intentionis; cum obiectum tale per se non sit bonum.

Aristoteles autem, ac præsertim S. Thomas, non minus ex sententia opposita, quam nostra, indigent explanatione, cum Epijkia à S. Thoma tractetur inter partes potentiales iustitiæ, quæ iustitiæ species simpliciter condistinctæ esse non possunt. Nobis de accidentali differentia, quæ tamen in moribus celebratissima sit, utcumque videntur posse explicari. De quare plura inferius cum S. Thoma disp. 6. q. 2. dub. 2.

DVBIVM III.

Quid sit, & circa quam materiam versetur iustitia particularis.

S. Thomas 2. 2. q. 58. a. 7. 8. 9. 10. & 11.

30 Quod ad primum, nempe rationem ipsam iustitiæ particularis attinet, breuiter ex dictis describi potest: Iustitia, quæ ipsas partes communitatis inter se recte ordinat; siue quantum ad distributionem bonorum communiū, siue commutationem particularium. Seu; virtus, quæ particulari cuique personæ suum ius debitum reddit, ut pluribus declarabitur dub. 4. n. 48.

31 Quod vero ad materiam attinet, sententia S. Thomæ q. 58. a. 8. & 9. eademque communiter recepta est, iustitiam non versari circa passiones, tan-

quam

quam circa propriam materiam, sed circa res vel actiones externas, nempe circa ipsas computationes externas, & eas, circa quas hę ipse versantur, pecunias, opes &c. Probatur ex Aristotele 5. Eth. 2. ubi docet iustitiam particularem versari specialiter circa ea, quę *pertinent ad communicationem vite*. Et 2. Ethic. 6. ait, virtutem moralem versari *circa affectus* (id est passiones) *vel actiones, siue operationes*; quod utiq; propter iustitię virtutem ab eo dictum est.

Ratio petitur ex ipsa ratione iustitię, quę, vt superius dictū, hominem per se ordinat ad alterum: Ergo proprie circa eas tantum res & actiones versatur, per quas homo ordinatur ad alterū, quales sunt res & operationes externę, nō autem ipsę per se passiones. Et propterea etiam iustitia est virtus in voluntate sita, ex dictis du. 1. nō in appetitu sensitivo, vt alię virtutes morales, quę circa passiones versantur.

32 Nec obstat, quod Aristoteles 2. Ethic. cap. 3. ait, omnem virtutem moralem *circa voluptates & tristitias versari*. Nam vt recte S. Thomas hic articulo 9. ad 1. ait, id nō ita accipiendum est, quasi omnis virtus moralis versetur circa passiones, tanquam circa propriam materiam, id enim est contra eundem Aristotelem, locis superius citatis: sed quia certe quęlibet virtus circa voluptates & tristitias versatur, tanquam circa suos quosdam effectus, iuxta illud 1. Ethic. 8. *non est iustus, qui non gaudet iustis operationibus*. Dicit etiam potest versari circa passiones, aut per se & immediate, aut interueniente alterius virtutis actu, quem imperet, vt inferius declarabo, & dictum tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 3. n. 33.

33 Contra hanc doctrinam communem tam Philosophorum, quam Theologorum, Buridanus 5. Ethic. quest. 1. & Vasquez 1. 2. disp. 85. cap. 3. reiecit illa differentia inter iustitiam & alias virtutes morales, quod hę versentur circa passiones, illa circa actiones, seu res externas; docent, omnes virtutes morales, adeoq; etiam iustitiam, versari circa actiones & passiones: differre tamen inter se, quod alię sint necessaria solum, propter passiones vincendas, vt fortitudo & temperantia; alię vero propter ipsas operationes secundum se, etiamsi nulla ex parte passionum esset difficultas, vt iustitia.

34 Verum vt communis sententia S. Thomę defendatur, ac simul etiam explicentur ea, quę in adiunctis hic articulis 10. & 11. cum hac re connexa à S. Thomā traduntur: Nota I. Materiam aliquius virtutis proprie non dici ipsum actum elicatum virtutis, quā talis est; vt recte cum Caietano a. 8. notat Valentia hic q. 2. pu. 3. nec ipsum formale obiectum *quod*, seu honestatem propriā, in quā per se fertur virtus; sed id circa quod occupatur & operatur virtus, constituendo in eo mediū, vt colligitur ex S. Thomā hic, & 1. 2. q. 18. a. 2. ad 3. siue id fiat per actū quendā distinctū ipsius virtutis, siue hoc ipso, quod cum alioqui talis actus bene vel male fieri possit, per virtutē quasi rectificatur, seu bene efficitur.

Ita v. g. materia temperantię dicuntur tristitia & voluptates; materia fortitudinis audacię

& timores iuxta Aristotelem 2. Ethic. 7. non, quatenus eiusmodi passiones iam ad debitam mediocritatem reductę, sunt eliciti actus illarum virtutum; sic enim circa illas nihil amplius operatur virtus; sed quatenus aut re ipsa prius immoderata, per virtutem ad mediocritatem reducuntur, vel vt secundum communem & abstractam rationem passionum spectata, hoc ipso per virtutem in actu quasi exercito rectificantur, quod cum debita mediocritate exercentur.

Eadem ergo ratione operationes externę dicuntur materia iustitię, quatenus precise sunt operationes erga alterum, adeoq; indifferentes quoad rationem iustitię vel iniustitię. Dicuntur vero tam res, quam actiones externę materia iustitię, diuersimode; illę quidem mediata seu remota, hęc vero immediata & proxima; iuxta S. Thomam cit. q. 58. a. 9. ad 2. Quod suo modo etiā in Logica accidit, cui⁹ materia remota dicuntur res, de quibus differitur, materia vero propria ipsę operationes mentis, vt dirigibiles.

35 Nota II. Cum materia virtutis duplex possit constitui, vna propria & essentialis, circa quam per se versatur virtus; altera accidentalis & aliena, circa quam versatur virtus solum per accidens, & mediante alterius virtutis actu; propria rursus aut principalis sit, in qua videlicet finis intrinsecus virtutis vltimate completur, aut minus principalis; doctrinam superius positam intelligendam esse de materia propria & vltimate eiusmodi virtutum; alioquin enim materia nō vltimate iustitię dici possunt etiam operationes internę respicientes alterum, nempe sub communi quadam & indifferenti ratione spectata, prout capaces sunt rectitudinis iustitię. Sicut etiā materia eiusdem quasi aliena & externa dici possunt etiā passiones; ē contra vero aliarum virtutum, quę circa passiones proprie versantur, materia impropria esse possunt etiam operationes externę.

36 Vt enim alię virtutes per se & vltimate nō ordinant hominem recte ad alterum, sed ad seipsum, vt videlicet in seipso passiones bene compositas habeat; ita iustitia per se & vltimate ordinat hominem ad alterum; idque potissimum secundum res aut actiones externas, quibus nimirum hominem ad alterum ordinari proprie contingit.

37 Nota III. Et si nonnunquam etiam ex immoderata cupiditate pecuniarum, difficultas in obiecto iustitię exoritur, non tamen idcirco, vt existimat Buridanus, eam per iustitiam, sed per temperantiam siue annexas eidem virtutes superari debere, quarum est, immoderatas cupiditates refranare; cum ad quamlibet virtutem minime spectet, omnes difficultates vnde cūque circa actum proprium occurrentes, per se ipsam superare; sed illas tantū, quę ex proprio obiecto consurgunt, alias vero aliarum virtutū ope; quę proinde etiā, quoad perfectū vsum, dicuntur inter se coniunctę & concatenatę; ne alioqui omnium virtutum confusio sequatur, vt etiam dictum tom. 2. loc. cit. & ibidem q. 5. dub. 2. Vnde licet etiā iustitia aliquo modo, videlicet

per

per accidens, circa passiones versetur, quatenus videlicet earum impetum, interueniente etiam temperantiæ usu sustinet, & superat, ne forte passionis vi à iusto auocetur; tamen per se eas ad mediocritatem non redigit, sed imperando virtuti temperantiæ. Quæ doctrina est etiam S. Thomæ art. 9. ad 2. vbi optime notat, eandem surreptionem rei alienæ, in quantum est contra externam æquitatem, cohiberi per iustitiam; vt vero procedit ab immoderata concupiscentia, per liberalitatem, vt est virtus circa passiones, vti etiam dictum tom. 2. disput. 3. quæst. 4. dub. 3. num. 32.

39 Nota IV. His, quæ dixi, nil ob stare, quod passiones malæ non solum deordinent subiectum proprium, in quo sunt, sed etiam nonnunquam vergant in nocumentum aliorum. Vnde consequi videtur, etiam iustitiam similesque virtutes ad alterum spectantes, per se circa passiones moderandas versari.

Respondetur enim, hoc non esse consequens. Ratio est. Quia passiones, cum malæ sunt, subiecto obsunt per se & formaliter, adeoque substantialiter, alijs tantum per accidens, ratione, quasi materialis obiecti, & causaliter: cum autem bonæ sunt, suã potius laudem habent ex eo, quod sunt cõmensuratæ operanti, idq; etiam circa bonum vel malum propriũ, quam quod recte se habent erga alterum; cũ bonitatem, quæ sumitur ex cõmensuratione ad alterũ, vti sensus non percipit, ita appetitus sensitivus per se non respiciat, vt ex S. Thomæ dictũ dub. 1. Cum ergo ad vtrumque

40 nocumentũ depellẽdũ, sufficiat vnica moderatio passionũ, ea certe per se & proprie tribuenda non est virtuti, quæ per se ad alterum spectat, sed ei quæ per se bonum operantis attendit.

Vnde etiam ex hoc ipso discrimine, quod ex virtutibus moralibus, temperantia & fortitudo per se versantur circa bonum proprium, iustitia vero per se circa alienum, vt fatentur omnes, enascitur alterũ illud discrimen, quod hæc per se non componat passiones appetitus sensitivi, vtpote cuius obiectũ per se est bonũ alienũ; illa vero per se cõponunt passiones, vt quæ per se & ex sua ratione solum bonum proprium operantis respiciunt.

41 Nota V. Quod S. Thomas ait, iustitiam pprie versari tantum circa exteriores actiones, & res, id non esse copulatim accipiendum, sed distinctim, vt notat Valentia hic q. 2. pun. 3. nec ita stricte, vt nusquam omnino secus accidat, sed moraliter, & à toto genere, seu à maiori parte; non solum quia iustitia etiam versatur circa bona corporis & animæ, ipsi proximo intrinseca, vt est vita, valetudo, integritas corporis, sanitas mentis, &c. (quæ quidem nihilominus respectu operantis externa sunt) sed etiam quia per actum iudicij versatur circa rectam exultationem proximo debitam, vt patebit infra quæst. 3. dub. 2. cum tamen talis res, & actus nullo modo dici possit extrinsecus, præsertim respectu operantis.

42 Nota VI. Eo ipso, quod iustitia non versatur circa moderandas passiones, seu bonum pprium ipsius operantis, sed circa alienum, seu res & actiones, quæ alterum concernunt, idcirco etiam

à S. Thomæ quæst. præced. 57. a. 1. recte asseritur, obiectum iustitiæ, quod est iustum, non constitui per comparisonem ad ipsum operantem, vt aliarum virtutum obiecta, quæ circa passiones versantur, sed per comparisonem ad alterum.

Quod ex dictis ita declaratur; quia reliquæ virtutes morales ex sua propria ratione, solum perficiunt hominem secundum se, & sine ordine ad alterum, vt nempe passiones tam irascibilis, quæ concupiscibilis appetitus, circa bonum vel malum pprium, in seipso pprie compositas habeat. At vero iustitia perficit hominem cum respectu ad alterum, seu in rebus & actionibus illis, quæ sunt ad alterũ; cum ergo obiectũ cuiusq; virtutis debeat esse cõforme suo habitui, atq; etiã materiæ, in qua habitus versatur, sequitur, etiã ipsũ obiectũ iustitiæ constituendum esse per comparisonem ad alterũ.

Nota VII. Hinc nasci aliud discrimen inter iustitiam, & alias virtutes morales, quæ circa passiones versantur; nempe quod medium iustitiæ sit medium rei; medium autem aliarum virtutum sit medium rationis, vt docet S. Thomas hic q. 5. a. 10. ex Aristotele 2. Eth. 6. & 1. 5. c. 3. & 4. Quod item contra Buridanum ab omnibus receptum est, consentiente etiam Vasquez 1. 2. disp. 86. cap. 8. & ita declaratur.

Nam vt constat ex Aristotele cit. cap. 6. ipsum medium cuiusque virtutis, est obiectum eiusdem formale, seu ipsa honestas, quam virtus pprie cõsecratur, vnde etiã medium iustitiæ dicitur *in æquum* ab eodem Aristotele 5. Eth. c. 3. & 4. Hoc igitur medium idcirco rei dicitur, quia cum consistat in æqualitate ipsarum rerũ, media inter excessum & defectum, sine respectu ad operantem, seu æger sit, seu sanus, seu fortis, seu debilis, seu diues, seu pauper, &c. idcirco secundum se, & à parte rei determinatum est.

Medium autẽ aliarum virtutũ, quæ circa passiones versantur, ipsa ratio operantis, mediante actu prudentiæ, primũ inuenit & constituit, idq; per respectum ad operantem, & considerationem adeo variarum circumstantiarum ipsius operantis. Illud enim v. g. in materia temperantiæ, quoad vinctum, cuique medium est, quod ei iuxta propriam complexionem, & presentẽ dispositionem, ad naturã sustentationem conuenit; illud itẽ in materia fortitudinis, mediũ cuiq; est, quod viribus & animo operantis accommodatũ est; maior enim ira & ardor resistendi conuenit valenti, quam infirmo &c. Quo fit, vt pro varia dispositione operantis, hæc media admodum variantur: nec adeo etiã intemperantia cõsistat in certa seu definita magnitudine, sed in excessu termini pñxi p rationem.

45 Iustitiæ autem obiectum & mediũ nõ variatur respectu diuersarũ personarũ, sed semper & in omnibus idem iustũ est, etsi nonnunquã ob impotentiam contingat, aliquẽ excusari ab obligatione seruandi, seu exequendi hoc medium & iustum, non quia per se id iustum, aut medium determinatum non sit; sed quia in omni materia cuiusq; virtutis importetia excusat à præcepto; ad impossibile enim nemo tenetur.

Et quauis in iustitia distributiua, attendi debeat dignitas, adeoq; conditio personarũ, q̄b̄ fit

distributi-

distributio; non tamen ipsius operantis seu distribuentis, nec ipsarum etiam personarum, quibus fit distributio absolute & secundum se; sed solum per comparationem vnus cuiusq; ad alios, ita vt quantum dignitas vnus & merita excedunt alios, tantum etiam pars illi distribuenda debeat excedere portiones aliorum.

Nota VIII. Quamuis iustitia etiam particularis actus aliarum virtutum imperare possit, in ordine ad suum finem, nihilominus recte à Sancto Thoma & Aristotele loc. cit. eam habere particularem materiam, non autem iustitiam legalem: non solum quod ista nullam prorsus materiam habet præter eam, quæ communis est alijs virtutibus, sed etiam, quod cum per se finem altissimū & præstantissimum habeat, cui omnia alia particularia bona deseruire debent, per se & ex sua natura circa omnium virtutum moralium actus & materiam imperando versetur: cum tamen iustitia particularis & propria alioquin materiam habeat, & ob sui finis contractiorem rationem, non ita per se & ex sua natura, aliarum virtutum actus imperet, vt recte etiam aduertit S. Thomas hic q. 58. a. 9. ad 3.

Vnde etiam idem supra a. 6. notat, subinde etiam quamlibet virtutem, quatenus à iustitia legali ordinatur ad bonum commune, dici iustitiam legalem, & contra; ita vt hac ratione iustitia legalis sit idem in essentia cum omni virtute, differat autem secundum ordinem ad bonum commune, quem habet à iustitia legali; quo modo etiā subinde loquitur Aristoteles 5. Eth. 1. & 2. c. 2. c. 2. iustitia legalis esse eandem omni virtuti, non esse partem virtutis, sed totam virtutem; item, virtus & iustitia vniuersalis eadem est, inquit, esse tamen (seu ratio formalis) vtrorumq; non est idem. Eadem ratione actus elemosynæ & ieiunij à charitate imperati, non nunquam actus charitatis appellantur, & contra etiā charitas ab Apostolo patiens, benigna vocatur, nimirū quia actus harum virtutum à charitate imperantur, vt dictum disp. 2. q. 4. dub. 1.

DVBIVM IV.

De diuisione iustitiæ particularis, in commutatiuam & distributiua.

S. Thomas q. 61. aa. 4.

Circa hanc rem quaritur primo, quid proprie sit iustitia commutatua, & distributiua; & an sint duæ essentialis species iustitiæ particularis. Responderetur sequentibus assertionibus. I. Iustitia commutatua & distributiua sunt duæ species essentialis iustitiæ particularis. Ita S. Thomas cit. q. 61. a. 1. Probatur ex Aristotele 5. Eth. c. 2. vbi ponit duas partes iustitiæ particularis, quarū vnā ait esse directiuam in distributionibus, aliam in commutationibus.

Ratio est. Quia cum motus nomē suū ac speciē desumat à termino ad quē, idcirco etiā particularis iustitia dicitur illa, quæ dirigit ordinē alicuius ad particularem personā, seu quæ habentem recte ordinat ad priuatas personas, velut partes Reipublicæ: atqui duplex est ad aliquā partē ordo dire-

ctione indigens, videlicet ordo partis ad partē; & ordo totius ad partē; isq; ita diuersus, vt in vtroq; diuersa ratio debiti & specialis difficultas cernatur: Ergo recte constituuntur duæ species particularis iustitiæ; quarū vna dirigit ordinē partis ad partē, ipsas videlicet partes Reipub. recte ad se inuicē ordinans; ita vt per eam priuatus quisq; suo ac priuato nomine tribuat priuato, quod suū est; & vocatur *iustitia commutatua*; quia in commutationibus, pprie ac pprie versatur; idq; ideo, quod inter partes eiusdē Reipub. vna nō potest ad alteri bona ius aliquod habere, nisi interueniente aliqua commutatione, seu pactiōe: altera dirigit ordinem totius ad partē, bona videlicet communia, seu ipsius communitatis, debita proportionē ciuibus, seu eiusdem communitatis partibus distribuens, & vocatur *distributiua*.

Ex quibus etiā refellitur singularis quædā opinio Buridani 5. Eth. q. 7. cōtendentis, has duas iustitias sola materia, non autē essentiali specie differre; quod magis etiā ex sequētib; refutabitur. Optime S. Thomas cit. a. 1. ad 5. *iustitia distributiua, & commutatua*, inquit, non solum distinguuntur secundum vnū & multa, sed secundum diuersam debiti rationem. Alio enim modo debetur alicui id, quod est commune; alio modo id, quod est proprium.

ASSERTIO II. Tamē proprius actus iustitiæ distributiua, qui est ipsa distributio, pprie quidē sit in solo p̄sidente, seu rectore Reipublicæ, & suo modo etiā in aliquo priuato capite vnus familiæ, distribuente bona communia: tamē secundū habitum, atq; etiam secundū actum quendā secundariū, esse quoq; potest in priuatis quibuslibet, quatenus affectu probant iustā distributionem, eaq; contenti viuunt. Ita S. Thomas eadem q. 61. a. 1. ad 3.

Ratio est; quia posita capacitate subiecti, ad propriū actū ac honestatē virtutis, eiusdē rationis est, actū externum virtutis exercere, & sola mente in eiusdē honestatē ferri; neq; nisi secundū extēsiōnē, seu quasi maius & minus, differunt distributio bonorū communium vnus regni, vel ciuitatis vel pagi, vel exercitus, vel familiæ, seu domus; quando formalis ratio honestatis & debiti, in omni eiusmodi bonorū communium distributione, eadē est.

ASSERTIO III. Iustitia distributiua, pprie illud duntaxat debiti attendit, quod ex bonis communibus alicui ideo pprie exoluendū est, quia communis pars est. Ita S. Thomas eadē q. 61. a. 2. cum ait: *In distributiua iustitia datur aliquid (velut debiti) alicui priuata per se, in quantum id, quod est totius, est debiti parti*. Ratio est; quia hoc ipso, quod bona sunt communia, & quidē ipsi per se Reipub. non necessaria, debentur partibus eiusdē communitatis Idq; seruata certa quadā p̄portione, vt inferi dicitur. Quo fit, vt Princeps, vel Respublica, si ex bonis Reipublicæ cui reddat, quod ex contractu aliquo, seu propter nauatam Respublicæ operam tenetur, iam non exerceat actum iustitiæ distributiua, sed commutatua.

Neq; vero idem est, formaliter loquendo, bona communia partibus Reipublicæ distribuere, & bona illarum merita & obsequia in Respublicā collata compensare; esto materialiter vtrumq; possit concurrere: sicut etiam plane in bonorū communiū

distributi-